

Nr 535

Av herr Hermansson m. fl., om statlig totalfinansiering av bostadsbyggandet.

(Lika lydande med motion nr 479 i Första kammaren)

Frågan om ett i grundläggande avseenden förändrat system för bostadsbyggandets kreditförsörjning har sedan flera år diskuterats. Kravet på systemomläggning har även föranlett framställningar i riksdagen, exempelvis 1968 genom de likalydande motionerna I: 164 och II: 218 i vilka yrkades om statlig totalfinansiering av bostadsbyggandet förslagsvis genom inrättandet av en statlig bostadsbank.

Vi vill erinra om att redan 1941, då bostadsbyggandet låg på en bottenivå, var frågan uppe i regeringen om en statlig totalfinansiering av bostadsbyggandet i syfte att trygga en byggnation av den omfattning statsmakterna ansåg möjlig. Kritiken mot det nuvarande kreditssystemet gäller såväl erhållandet av byggnadskreditiv som de senare avlyften och omplaceringarna av lånen i form av botten- och sekundärlån, som oftast måste sökas var för sig i skilda kreditinstitut. Den tågordning som tillämpas saknar varje vettig motivering och medför onödiga ränteutgifter för låntagarna — vilket i sista hand får betalas av bostadskonsumenter. Det finns exempel på objekt som fått sina totala produktionskostnader ökade med 3—4 procent på grund av nuvarande olägenheter på detta område.

Vi har i tidigare motioner hävdats: "Om staten ginge över till en utsträckt kreditgivning ända ned till 'botten' i form av ett enda bostadslån med en räntesats och en amorteringsplan, skulle detta självfallet varken öka eller minska de kreditresurser som tas i anspråk för bostadsbyggandet. Fördelarna skulle emellertid ur bostadsbyggandets synpunkt vara väsentliga. Det nuvarande byggnadskreditivsystemet kunde helt avskaffas och ersättas med förskott på ett redan beviljat lån. Den kontroll som nu utövas av de kommunala och statliga organen för bostadsbyggande, bland annat med hänsyn till de statliga lånen, borde självfallet vara till fyllest även om statslånet förvandlades till ett totallån. Allt krångel med 'avlyft' och placering i olika slags kreditinstitutioner vore med en sådan ordning ur världen. Statsmakternas beslut om bostadsbyggandet kunde följas i praktiken."

I bostadspolitiska kommitténs betänkande år 1966 om bostadspolitiskt kreditstöd och än mer i propositionen nr 100 år 1967, som angav riktlinjerna för bostadspolitiken, var uttalandena till förmån för en statlig totalfinansiering av bostadsbyggandet genomgående positiva. Sålunda anfördes i

proposition nr 100: "Fördelarna (av stalliga enhetslån) är inte endast som bostadspolitiska kommittén framhållit av administrativ natur utan framför allt att bostadsbyggandet kan bedrivas efter en fast och av de reala resurserna bestämd produktionsplan. Byggandet kan därvid ske i de långa och kontinuerliga serier som industriell produktion kräver."

I utskottsutlåtandet över denna proposition sade man bl. a.: "Utskottet är liksom departementschefen av den meningen att problemet att finna rationella former för bostadsbyggandets kreditförsörjning skulle få sin bästa lösning om staten helt tog ansvaret för finansieringen genom att tillhandahålla hela den för bostadsbyggandet erforderliga krediten. De fördelar som från bostadssektorns synpunkt är förenade med en sådan finansieringsordning synes utskottet så påtagliga att de bör avstås endast av mycket tungt vägande skäl."

Den socialdemokratiska utskottsmajoriteten hävdade också i 1968 års bostadspolitiska debatt att denna uppfattning alltjämt var gällande — men borde inte aktualiseras förrän närmare erfarenhet vunnits av den uppgörelse som träffats med marknadens kreditgivare rörande kreditgivningen till bostadsbyggandet. Man ville också avvakta resultatet av det utredningsarbete som pågick inom delegationen för bostadsfinansiering.

Delegationen för bostadsfinansiering kom så med sitt belänkande. I detta anföres bl. a. att man har ställt upp tre huvudönskemål: "Det första är att kreditsystemet skall fungera så att bostadsbyggandet får den andel av det samlade kreditutbudet som svarar mot statsmakternas bostadsbyggnadsplaner och att det får en tidsmässig och geografisk fördelning som är anpassad till den konkreta produktionsplaneringen. Därutöver vill delegationen att de negativa effekterna av den nuvarande uppdelningen på byggnadskredit och fastighetslån elimineras så att de främjar ett rationellt byggande och underlättar genomförandet av stora fleråriga projekt."

Uttalandena till förmån för en samlad finansiering både av bostadsbyggandet och dess följdinvesteringar tilltar med jämna mellanrum i styrka. Däremellan ges lugnande besked, överenskommelser slutes, för att olägenheterna därefter ånyo skall träda i förgrunden. I höstas uppgavs i pressen att närmare 4 miljarder kronor låg och väntade på att bli avlyfta genom fastighetslån. Det motsvarar ungefär ett halvt års bostadsproduktion. Räntorna på kreditiven, som bankerna således inte kunnat avlyfta, uppgår till 9 à 10 procent. De höga räntekostnaderna för kreditiven slår tillbaka i form av högre hyror. Det är bostadskonsumenterna som kommer i kläm.

I debatten i anslutning till Byggnadsarbetareförbundets kongress och "Bygg 70" har påpekanden gjorts angående de strategiskt viktiga storbankernas agerande. De har den största kapaciteten att ge kreditiv. De äger egna bolag för fastighetslån och är via holdingbolag ägare av byggföretag. De skall i sin egenskap av banker hjälpa byggare av alla slag att klara finansieringen; samtidigt skall dessa banker i sin egenskap av företagsägare se till

att vissa byggnadsföretag, de av bankerna ägda, klarar sig bättre än andra.

Enligt vår mening finns ingen anledning att längre uppskjuta en lösning, som rönt så utbredd gillande, tills man åter är tillbaka i sådana situationer som rådde under åren 1965—1966.

Med hänvisning till det anförda föreslås,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till statlig totalfinansiering av bostadsbyggandet, förslagsvis genom inrättandet av en statlig bostads- eller samhällsbyggnadsbank.

Stockholm i januari 1970

C. H. Hermansson (vpk) Gunvor Ryding (vpk) Eivor Marklund (vpk)